

Garcilaso de la Vega i Pere Serafí: dues cares de la mateixa fotocòpia (3 de 4)

Autor: Marc Vicent Adell

Data de publicació: 15-02-2026

En la tercera part d'aquest estudi, En Marc Vicent Adell ens fa conèixer els trets que Garcilaso comparteix amb Joan Pujol i Jordi de Sant Jordi.

6. Concordances entre Garcilaso i Joan Pujol

Garcilaso de la Vega també utilitzà una llengua molt similar a la del poeta siscentista i mataroní Joan Pujol. Portada antiga de les obres de Joan Pujol.

Comencem per revisar la llengua del mataroní Joan Pujol, escriptor cincentista com Serafí i descriptor en català de la batalla de Lepant, per contrastar-la amb la de Garcilaso de la Vega; d'aquesta manera acabarem de copsar el perfil lingüístic dels poetes renaixentistes de casa nostra tot i que amb obres publicades en llengües diferents. Amb aquesta finalitat reproduïrem el vers de Garcilaso que estem estudiant i el contrastarem amb el de Joan Pujol, que col·locarem a sota, llegit en l'edició de Karl-Heinz Anton, i constatarem que aquests dos poetes coincideixen en les següents concordances:

1. Garcilaso: «Valerme, en mi tristura...», vers 11è de la Cançó III.

Joan Pujol: «...on haurà goig etern i sens tristura...», vers 1231è del Cant segon de «La singular i admirable victòria...», Obra poètica, pàg. 47.

-
2. G.: «...no bastando su esfuerço a su crüeza...», vers 7è del Sonet XXXV.
J.P.: No en trobem.
3. G.: «Con la vida s'acaba, que's finita.», vers 84è de l'«Elegía a Boscán».
J.P.: «...i renegant, son temps ha mal finit...», vers 580è del Cant segon de «La singular i admirable victòria...», Obra poètica, pàg. 32.
4. G.: «La gente s'espanta toda...», vers 1r de la Cobla VII.
J.P.: «...eren bastants per fer-los gran espant...», vers 916è del Cant tercer de «La singular i admirable victòria...», Obra poètica, pàg. 40.
5. G.: «Preso, y forçado, y solo en tierra akena...», vers 16è de la Cançó III.
J.P.: «...que tot vaixell pres o negat restà... », vers 92è de la Traducció dels versos llatins, dins «La singular i admirable victòria...», Obra poètica, pàg. 58.
6. G.: «Y a escodriñar el ánimo doliente.», vers 457è de l'Ègloga segona.
J.P.: No en trobem.
7. G.: «...a la fin con sus obras», pàgina 10a de l'edició prínceps.
J.P.: «A la fi de vostres dies...», vers 53è del poema «Llaors de sant Pere», dins les Poesies religioses, Obra poètica, pàg. 124.
8. G.: «Mas quién podrá deste ábito librarse:», vers 9è del Sonet XXVII.
J.P.: «...teniu record que contra d'estos cans...», vers 1101è del Cant tercer de «La singular i admirable victòria...», Obra poètica, pàg. 45.
9. G.: «El agua dulce, desta clara fuente:», vers 2n de l'Ègloga segona.
J.P.: «Avisats d'esta manera...», vers 85è de «Tres reis cerquen un infant», dins les Poesies religioses, Obra poètica, pàg. 130.
10. G.: «Sin dar daqueste daño: fin al cuento...», vers 346è de l'Ègloga segona.
J.P.: «...i per eixir après d'aquest desert...», vers 145è de la «Visió en somni», Obra poètica, pàg. 66.
11. G.: «Con solo aqueste el alma se enternece...», vers 45è de l'«Epístola a Boscán».
J.P.: «Aquest dels dos és un fill senyalat...», vers 57è de la Traducció dels versos llatins dins «La singular i admirable victòria...», Obra poètica, pàg. 57.
12. G.: «Es aqueste descuydo suelto, y puro:», vers 10è de l'«Epístola a Boscán».
J.P.: «E no se què aquest voler empatxa:...», vers 57è de la glossa de «Puix que sens tu», Obra poètica, pàg. 79.
13. G.: «Aquestos miembros, el espíritu mío...», vers 162è de l'Ègloga segona.
J.P.: «...muiren de prest aquestos maleïts cans!», vers 1068è del Cant tercer de «La singular i admirable victòria...», Obra poètica, pàg. 44.

14. G.: «Y assí d'aquesta libertad gozando...», vers 12è, de l'«Epístola a Boscán».

J.P.: «...dir-me vullau d'aquesta casa escura...», vers 123è de la «Visió en somni», Obra poètica, pàg. 65.

15. G.: «Como si aquesta fuera medicina...», vers 549è de l'Ègloga segona.

J.P.: «...de tan perill aquesta nova dura...», vers 362è del Cant primer de «La singular i admirable victòria...», Obra poètica, pàg. 26.

16. G.: «Mas yo haré que aquesta ofensa cara...», vers 12è del Sonet XXXV.

J.P.: «Aquesta font que veus fonc fabricada...», vers 49è del Cant primer de «La singular i admirable victòria...», Obra poètica, pàg. 19.

17. G.: «Presto, distinto d'ornamento puro...», vers 6è de l'«Epístola a Boscán».

J.P.: «...baixau de prest; i sabreu quant amarg...», vers 73è de la «Visió en somni», Obra poètica, pàg. 64.

18. G.: «Torna ya sin aumentar mis males...», vers 12è del Sonet XXXIX.

J.P.: «...ab gran desig de tornar en la terra...», vers 115è de la Traducció dels versos llatins, dins «La singular i admirable victòria...», Obra poètica, pàg. 58.

19. G.: «Y sé que otramente me aprovecha / El deleite...», versos 46è i 47è de l'«Epístola a Boscán».

J.P.: No en trobem.

20. G.: «En procurar cualquiera beneficio...», vers 1035è de l'Ègloga segona.

J.P.: «...en imitar les coses per ells fetes...», vers 4t del Cant primer de «La singular i admirable victòria...», Obra poètica, pàg. 18.

21. G.: «Y en viendo el agua, toda fue alterada...», vers 477è de l'Ègloga segona.

J.P.: No en trobem.

7. Concordances entre Garcilaso i Jordi de sant Jordi.

Aquest poeta és anterior a March, encara manté una llengua força provençalitzada o acostada a la koiné de l'occità medieval i no té tantes concordances amb Garcilaso de la Vega (ni amb Serafí, Pujol, Corella i March) perquè no ens han arribat gaires poemes seus. Amb tot, sempre trobarem trets lingüístics de Garcilaso que Jordi de sant Jordi també fa servir, en concret el tret cinquè, que mereix un comentari especial perquè s'emmarca en l'adaptació d'una imatge literària molt coneguda. Pel que fa a l'edició dels poemes de Jordi de sant Jordi, nosaltres hem utilitzat la d'Aniello Fratta, de l'editorial Barcino, titulada Jordi de sant Jordi, Poesies, perquè respecta força el text original:

1. Garcilaso: «Valerme, en mi tristura...», vers 11è de la Cançó III.

Jordi de sant Jordi: «...ara-m content de ço qui-m fay tristura...» vers 10è del poema «Deserts d'amichs, de béns e de senyor», Poesies, pàg. 162.

2. G.: «...no bastando su esfuerço a su crüeza...», vers 7è del Sonet XXXV.
J. de s. J.: No n'hem trobat.

3. G.: «Con la vida s'acaba, que's finita.», vers 84è de l'«Elegía a Boscán».
J. de s. J.: No n'hem trobat.

4. G.: «La gente s'espanta toda...», vers 1r de la Cobla VII.
J. de s. J.: No n'hem trobat.

5. G.: «Preso, y forçado, y solo en tierra agena...», vers 16è de la Cançó III.

J. de s. J.: «...car ja no puch sofrir la vida streta / ne-l tresnuytar, tan fort càrrech ay pres...», versos 6è i 7è de «Lo setge d'amor», Poesies, pàg. 67.

J. de s. J.: «...e soy guardats, enclòs, ferrats e pres...», vers 7è del poema «Deserts d'amichs, de béns e de senyor», Poesies, pàg. 162.

L'adjectiu Preso de Garcilaso està relacionat amb la llengua de Jordi de sant Jordi, doncs, i podem explicar-ne l'ús i l'origen de dues maneres diferents.

D'una banda, la RAE proposa que el castellà preso prové directament del llatí prensus, participi passat deprehendere; tanmateix, l'evident similitud amb el català pres del qual pot derivar ens convida a descriure'l com a adaptació de la nostra llengua mitjançant l'afegit d'una vocal àtona o feble de suport quan s'incorpora pel castellà: pres + o: preso. Aquest fet recorda el cas del mot ábito o hábito, també de Garcilaso i del castellà en general, que pot provenir del català àbit amb l'afegit de la o final quan és adaptat, en lloc de derivar directament del llatí habētus.

I d'una altra, si ens fixem en el vers sencer de Garcilaso de la Cançó III on apareix aquest adjectiu («Preso, y forçado, y solo en tierra agena», rellegim-lo novament), el reconeixem ben similar a aquest poema de Jordi de sant Jordi, segurament adaptat d'ací, poema que diu:

«Deserts d'amichs, de béns e de senyor,

en strany loch y en stranya contrada...

...e soy guardats, enclòs, ferrats e pres...».

La idea de la solitud percebuda pel poeta presoner és un tema recurrent en la literatura universal, tot i que aquesta coincidència entre les imatges que utilitzen Garcilaso i Jordi de sant Jordi ens sembla ben significativa ja que, com Ausiàs March, Jordi de sant Jordi és anterior a Garcilaso en un segle i tenim ben clar que el poeta valencià ha pogut servir d'inspiració al castellà.

Veiem que dels cinc temes que Garcilaso esmenta en «Preso, (1) y forçado, (2) y solo (3) en tierra (4) agena (5)» quatre coincideixen amb els exposats per Jordi de sant Jordi: preso (1) concorda al vers setè amb guardats, enclòs, ferrat e pres; solo (3) recull la imatge del desert amb la seva solitud o també la idea d'estar separat dels amics, de trobar-se en una situació en què ells no hi són (deserts equivaldria també a sense ells, doncs); tierra (4) sembla l'adaptació conceptual de loch i de contrada en el vers segon; i agena (5) pot tractar-se de la reelaboració de stranya, també en el vers segon. Comprovem així mateix que l'ordre d'aparició dels temes és similar en tots dos poetes i recordem que els versos catalans de l'escriptor valencià (Jordi de sant Jordi era de València) sempre són explicats com una experiència personal seva, quan fou empresonat a Nàpols per les forces de Francesco Sforza.

En conseqüència, sembla evident l'apropiació que Garcilaso fa del poema català, així és que hem descobert un altre element garcilasià quasi segur inspirat en la nostra literatura, en aquest cas en la de Jordi de sant Jordi. Quantes

Tot seguit oferim fragments dels dos poemes amb la intenció d'observar millor la imitació de Garcilaso:

Segona estrofa de la Cançó III
de Garcilaso de la Vega

Aquí estuve yo puesto
O por mejor dezillo
Preso, y forçado, y solo en tierra agena,
Bien pueden hazer esto,
En quien puede sufrillo
Y en quien él a sí mismo se condena.
(edició prínceps,
segona plana del foli CLXXIII)

Primera estrofa del poema de Jordi de sant Jordi
«Deserts d'amichs, de béns e de senyor...»,

Deserts d'amichs, de béns e de senyor,

en strany lloc y en stranya contrada,

luny de tot bé, fart d'enuig e tristor,

ma voluntat e pensa caytivada,

me trop del tot en mal poder sotmés;

no vey algú que de me s'aja cura,

e soy guardats, enclòs, ferrats e pres,

de què-n fau grat a ma trista ventura.

(Poesies, pàg. 161)

Com a conclusió d'aquest apartat demostrem que les idees de Garcilaso coincideixen amb les de Jordi de sant Jordi, fins i tot expressades amb mots molt similars:

Garcilaso	Jordi de sant Jordi
1. Preso	1. guardats, enclòs, ferrats e pres
3. solo	3. Deserts d'amichs, de béns e de senyor
4 i 5. en tierra agena	4 i 5. en strany lloc y en stranya contrada

Sempre s'ha dit que Garcilaso és molt bon poeta, a pesar que amb l'adjectiu solo no és capaç d'expressar ni la desena part del que la bella descripció de Jordi de sant Jordi transmet, basada en la metàfora del desert com un espai de solitud, un lloc sense possessions i sense la persona a qui ha de servir.

Ara bé, després de contrastar aquests versos, encara hem trobat una estrofa de Jordi de sant Jordi, la IV del poema titulat «Comjat» (Obra poètica, Aniello Fratta, pàg. 76), que també podria haver inspirat el poeta castellà car exposa les mateixes idees de solitud i d'allunyament del propi país:

O Déu!, e com poray de mort campar
cant me veuray sols, ab pensa torbada,
en un vexell de fust lay en la mar,
absent de vós, lonyats d'esta ncontrada?

Mi recordan que·m seray tan llonyats
del paýs dolç hon vostre cors habita,
ladonchs morís sí com desesperats,
malesín mi, fortuna y mala dita.

Opinem així que preso equival a «en un vexell de fust lay en la mar», solo correspon a «absent de vós» i en tierra aghena està representat pels versos «lonyats d'esta·ncontrada» i «·m seray tan llonyats / del paýs dolç hon vostre cors habita». Si ens hi fixem bé, els tres conceptes derivats de la reflexió poètica (tancament o empresonament, solitud i llunyania) tornen a repetir-se i en la mateixa disposició que s'utilitzen en la Cançó III i en el poema «Deserts d'amichs, de béns e de senyor...». Segons el nostre parer, la influència de Jordi de sant Jordi en Garcilaso és molt evident.

A continuació seguim amb les comparances entre aquests poetes:

6. G.: «Y a escodriñar el ánimo doliente.», vers 457è de l'Ègloga segona.
J. de s. J.: No n'hem trobat.

7. G.: «...a la fin con sus obras», pàgina 10a de l'edició prínceps.
J. de s. J.: «...és a la fi / de fi en fi / res no y ha fi...», versos del 16è al 18è de «Los anuygs», Poesies, pàg. 188.

8. G.: «Mas quién podrá deste ábito librarse...», vers 9è del Sonet XXVII.
J. de s. J.: «...e·ls altres morts qui d'est mester no són.», Poesies, vers 48è del poema «L'estat d'onor e d'amor», pàg. 99.

9. G.: «El agua dulce, desta clara fuente:», vers 2n de l'Ègloga segona.
J. de s. J.: «...absent de vós, lonyats d'esta·ncontrada?», Poesies, vers 28è del poema «Comjat», pàg. 76.

10. G.: «Sin dar daqueste daño: fin al cuento:», vers 346è de l'Ègloga segona.
J. de s. J.: No n'hem trobat.

11. G.: «Con solo aqueste el alma se enternece...», vers 45è de l'«Epístola a Boscán».
J. de s. J.: No n'hem trobat.

12. G.: «Es aqueste descuydo suelto, y puro...», vers 10è de l'«Epístola a Boscán».
J. de s. J.: «...lo qui·ns ha mes del tot en aquest mal...», Poesies, vers 39è del poema «Deserts d'amichs...», pàg. 163.

13. G.: «Aquestos miembros, el espíritu mío...», vers 162è de l'Ègloga segona.
J. de s. J.: «Tots aquests mals no·m són res de sofrir...», Poesies, vers 25è del poema «Deserts d'amichs...», pàg. 163.

14. G.: «Y assí d'aquesta libertad gozando...», vers 12è de l'«Epístola a Boscán».
J. de s. J.: No n'hem trobat.

15. G.: «Como si aquesta fuera medicina...», vers 549è de l'Ègloga segona.
J. de s. J.: No n'hem trobat.

16. G.: «Mas yo haré que aquesta ofensa cara...», vers 12è del Sonet XXXV.
J. de s. J.: No n'hem trobat.

17. G.: «Presto, distinto d'ornamento puro:», vers 6è de l'«Epístola a Boscán».
J. de s. J.: No n'hem trobat.

18. G.: «Torna ya sin aumentar mis males...», vers 12è del Sonet XXXIX.
J. de s. J.: No n'hem trobat.

19. G.: «Y sé que otramente me aprovecha / El deleite...», versos 46è i 47è de l'«Epístola a Boscán».
J. de s. J.: No n'hem trobat.

20. G.: «En procurar cualquiera beneficio:...», vers 1035è de l'Ègloga segona.
J. de s. J.: «...y el pensament en pensar ocupats...», Poesies, vers 37è del poema «Un cors gentil m'à tant enamorat», pàg. 142.

21. G.: «Y en viendo el agua, toda fue alterada...», vers 477è de l'Ègloga segona.
J. de s. J.: «Enquer vos vey la nuyt en somiant...», Poesies, vers 33è del poema «Enyorament, anuig, dol e desir», pàg. 152.

Hem descobert que Garcilaso de la Vega potser llegí Jordi de sant Jordi perquè el seu vers «Preso, y forçado, y solo en tierra akena... » recorda aquests altres del poeta valencià: «Deserts d'amichs, de béns e de senyor, /en strany lloc y en stranya contrada...».

Marc Vicent Adell